

2012. május 24-én, a Nemzeti Közszerológati egyetemen került sor a „Nemzetbiztonsági kihívások – nemzetbiztonsági szolgáltatók” című szakmai-tudományos konferenciára, amelyen Dr. Magyar István nyá. dandártábornok, a Felderítők Társasága Közhasznú Egyesület Tudományos Bizottságának vezetője tartott előadást.

Dr. Magyar István nyá. dandártábornoknak „A katonai hírszerzés és elhárítás feladatai a haderő válságkezelő műveletekben történő részvételének támogatásában” című előadása

Mottó: „A katonai hírszerzés és elhárítás szervezeteinek – műveleti területen történő alkalmazásuk során – fő erőfeszítésüket a telepített erők védelmére, valamint a hadszíntéri (kontingens) parancsnok és a koalíciós partnerek aktuális információkra alapozott, hiteles tájékoztatására kell összpontosítani”.

Tisztelt Konferencia!

Kedves Hallgatóim!

A Felderítők Társasága Közhasznú Egyesület Tudományos Bizottsága vezetőjeként köszönetemet fejezem ki a konferencia szervezőinek, hogy lehetőséget biztosítottak Társaságunk számára előadás megtartására. Szeretném jelezni ugyanakkor, hogy előadásom nem Társaságunk egyeztetett álláspontját jeleníti meg, hanem személyes véleményemet tükrözi.

Üdvözlöm a konferencia témaválasztását, ami a nyilvánosság szempontjából érzékeny területet, a nemzetbiztonsági szolgáltatókat és működésüket érinti. Meggyőződésem, hogy a mai napon elhangzottak elősegíthetik a szolgáltatókkal kapcsolatos mítoszok és a sokszor indokolatlan titokzatosság eloszlását. Biztos vagyok abban is, hogy a konferencia előadásai bizonyítják és tovább erősítik azt a nézetet, hogy a szolgáltatók **kulcsfontosságú, mással nem helyettesíthető** szereplői hazánk és koalíciós partnereink biztonságának.

Tisztelt Konferencia!

Ahogy mondani szokták: „a cipész maradjon a kaptafánál”, ezért **előadásomban arra vállalkozom**, hogy bemutassam a katonai hírszerzés és elhárítás feladatait a haderő válságkezelő műveletekben történő részvételének támogatásában és ennek során rámutassak néhány (általam fontosnak ítélt) mozzanatra. Előadásom készítésekor elsősorban az MK

Katonai Felderítő Hivatalánál szerzett több évtizedes tapasztalataimra, valamint külföldi szakmai utazásaim eredményeire támaszkodtam.

Céлом, hogy átfogóan, a részletek teljes kibontása nélkül, vizsgáljam a hírszerzés és elhárítás feladatrendszerét a haderő komponensei válságkezelő műveletre történő felkészítésében, a válságkezelés során, valamint az azt követő időszakban.

Előadásom **fő téziseit** az alábbiakban fogalmaztam meg:

a.) A katonai hírszerzés és elhárítás szakmai szervezetei meghatározó szerepet töltenek be:

- a haderő külföldi válságkezelő műveleteit érintő állami (ha szükséges parlamenti) döntéshozatal előkészítésében;
- a haderő komponensei felkészítésében;
- a válságkezelő művelet sikeres végrehajtásához szükséges hírszerzési és biztonsági információk, valamint felderítési adatok megszerzésében, értékelésében, elemzésében elosztásában;
- az állami és a katonai vezetők, a parancsnokok, hiteles, megbízható adatok alapján történő tájékoztatásában;
- a telepített erők személyi, fizikai, informatikai és idegen titkosszolgálatokkal szembeni védelmében.

b.) A katonai hírszerzés és elhárítás akkor képes maradéktalanul eleget tenni műveleti területen jelentkező feladatainak, ha:

- egységesen gondolkodó és cselekvő vezetés alatt;
- összehangolt alkalmazási elvek és feladatmegosztás szerint;
- a hadszíntér többi (adatszerzésben érintett) szereplőjével szigorú koordinációban;
- rivalizálás-mentesen;
- meghatározott alá- és fölérendeltségi vezetési–működési–jelentési rendben;
- képességei teljes vertikumának kibontakoztatásával;
- folyamatosan és aktívan tevékenykedik.

Előadásom fő téziseit az alábbiak kifejtésével támasztom alá:

Ma már általánosan ismert, hogy napjainkban a haderők egyik fő feladatává – az ország-védelem feladatrendszerének koalíciós keretek közötti biztosítása mellett – a válságkezelő műveletekben történő részvétel vált. Ennek oka az, hogy a globalizáció következtében szorosan összekapcsolódott közvetlen környezetünk és a tőlünk távolabb található térségek biztonsága és stabilitása. A világ különböző régióiban (Közép-Ázsia, Közel-Kelet, Közép-Afrika) kirobbant válságok kezelése szükségessé tette a NATO és az EU

tevékenységi körzetének kiterjesztését. A válságokkal terhelt régiókban kitört fegyveres konfliktusok feltehetően a jövőben is igényelni fogják a nemzetközi közösség országai – köztük hazánk – koalíciós katonai szerepvállalását.

Mint ahogy azt napjaink eseményei is bizonyítják, válságkezelő katonai műveletekre hazánktól jelentős földrajzi távolságra, bonyolult biztonsági, katonai, földrajzi, gazdasági körülmények között, számunkra szokatlan éghajlati, időjárási, járványügyi helyzetben is sor kerülhet, amelynek során kiemelt feladatot jelent az erők megóvása, logisztikai biztosításuk és hadszíntérre történő kijuttatásuk és kivonásuk megszervezése, valamint a telepített erők tartós alkalmazása feladatrendszerének megteremtése. A fenti országokkal (régiókkal) kapcsolatos, hiteles, megbízható – a katonai tervezés alapjául is szolgáló – információk megszerzése, folyamatos elemzése és értékelése, a művelet aktív támogatása a katonai hírszerzés és elhárítás egyik fő feladata.

Előadásomban a katonai hírszerzés és elhárítás feladatrendszerét **három időszakra bontva**, a haderő válságkezelésben történő részvételével kapcsolatos állami döntéshozatal és a kijelölt haderő komponensek válságkezelő műveletre történő felkészítése időszakában, a válságkezelés során, valamint a műveleti területről történt kivonást követően vizsgálom.

1. A katonai hírszerzés és elhárítás feladatai a haderő válságkezelésben történő részvételével kapcsolatos állami döntéshozatal és a kijelölt haderő komponensek válságkezelő műveletre történő felkészítése időszakában

a.) A döntéshozatal támogatása

A haderő komponensei válságkezelő műveletben történő alkalmazását minden esetben körültekintő kormányzati (esetenként parlamenti) döntéshozatal előzi meg, amelynek előkészítésében több minisztérium és országos hatáskörű szervezet, köztük a nemzetbiztonsági szolgálatok is részt vesznek. A katonai hírszerzés és elhárítás szakmai szervezetei meghatározó szerepet töltenek be a döntés előkészítésében, azt részletes adatokat és információkat tartalmazó **kockázatelemzés** készítésével támogatják. Készítése során a lehető legnagyobb mértékű objektivitásra törekednek. Tényeket, adatokat, hiteles, megbízható információkon alapuló értékeléseket és elemzéseket, valamint következtetéseket jelentenek, beleértve a kontingens biztonságát veszélyeztető vagy azt befolyásoló kihívások (nem alulértékelt, de nem is eltúlzott) bemutatását.

A kockázatelemzés **fő tartalma** az alábbi lehet:

- a válság (konfliktus) jellege, kialakulásának okai, az érintett felek jellemzése, érdekeik, céljaik;

- a válságkezelés célja, jogi alapja (mandátum), tervezett időtartama, a feladatok jellege, részt vevő (vagy részvételt tervező) országok felsorolása, a koalíciós erők alkalmazásának, vezetésének és irányításának rendje;

- az adott ország (régió) geostratégiai jellemzői, a szomszédok, a régió országai, a nagyhatalmak és az integrációs szervezetek céljai, érdekei;

- az érintett ország általános, földrajzi, katonaföldrajzi és gazdasági jellemzői (terület, népesség, etnikai összetétel, vallási megoszlás, gazdasági–közlekedési infrastruktúra, járhatóság, vízrajz, éghajlat, időjárás, egészségügyi és járványügyi helyzet stb.);

- a kialakult politikai, biztonsági katonai és humanitárius helyzet részletes bemutatása;

- a konfliktusban érintett felek képességei, az országban tevékenykedő reguláris és félkatonai erők, fegyveres csoportok, külföldi támogatásuk, a koalíciós erőkkel szemben álló, illetve tevékenységüket támogató fegyveres szervezetek, jellemzésük, céljaik és képességeik;

- a magyar kontingens tervezett települési helyének részletes bemutatása és biztonsági szempontú értékelése, a prognosztizált veszélyek, potenciális veszélyek, kockázatok és kihívások (bekövetkezésük valószínűsége szerinti) bemutatása, hatásuk Magyarország biztonságára, a kontingens tevékenységét befolyásoló kedvező és kedvezőtlen folyamatok;

- a lakosság viszonya a válságkezelő erökhöz;

- már települt, vagy hosszabb idő óta a térségben tevékenykedő erők hasznosítható tapasztalatai (célszerű fegyverzet, felszerelés, a logisztikai biztosítás megszervezésének lehetősége, helyi források elérhetősége, az őrzés-védelem rendszere, együttműködés lehetősége a helyi hatóságokkal és a biztonsági szervezetek képviselőivel, helyi vezetők jellemzése, a korábban végrehajtott támadások jellege, módszerei, okozott veszteségek stb.).

A katonai hírszerzés és elhárítás szervezetei, kockázatelemzéseik elkészítése során, messzemenően támaszkodnak a kétoldalú partnerszolgálati, valamint a szövetségi együttműködésből származó információkra. Különösen akkor, ha olyan országról (térségről) van szó, ahol a hazai nemzetbiztonsági szolgálatok adatszerző képessége korlátozott. Szakmai tapasztalataim alapján kijelenthetem, hogy partnerszolgálati és szövetségi információk nélkül **ma már** szinte **lehetetlen** magas szintű hírszerző és elhárító szakmai munka folytatása. Ezért mindenkor megkülönböztetett figyelmet célszerű fordítani a különböző területeken kialakított két- és többoldalú, valamint koalíciós együttműködési formák fenntartásának, minőségi színvonaluk megőrzésének (ha lehet bővítésének), még akkor is, ha működtetésük jelentős vezetői és szakmai kapacitásokat köt le, valamint számottevő anyagi ráfordítással jár.

b.) A kijelölt haderő komponensek válságkezelő műveletre történő felkészítése

A válságkezelő művelet sikere, a személyi állomány megóvása döntő mértékben függ a misszióra történő mindenoldalú felkészítés eredményességétől. A katonai hírszerzés és elhárítás központi irányító szervezete, valamint a misszióba kijelölt hírszerző és biztonsági tisztek, tiszthelyettesek és zászlósok kiemelten fontos szerepet töltenek be a felkészülés helyszíni támogatásában, a személyi állomány megismerésében, az eredményes működéshez szükséges kapcsolatrendszer (már a felkészülés időszakában történő) kiépítésében. A központi szervezet tevékenysége elsősorban a kontingens parancsnoki és szaktiszt (tiszthelyettesi és zászlósi) állománya differenciált felkészítésében, továbbá az állomány felkészítési programjába iktatott szakmai előadások és gyakorlati foglalkozások levezetésében (pl. házilagos készítésű robbanószerkezetek kezelése) nyilvánul meg. Az előadások értékét növeli, hogy azokat minden esetben a térségről legtöbb információval rendelkező, az adott válságrégióban már szolgált tisztek (tiszthelyettesek, zászlósok) tartják. Az utóbbi években már gyakorlattá vált, hogy a válságkezelő műveletekben részt vevők számára a katonai hírszerzés fontos adatokat, praktikus ismereteket és viselkedési szabályokat is tartalmazó kézikönyvet készít, amelyek eredményesen szolgálják a felkészülést és a műveleti területen folytatandó tevékenységet.

A válságkezelő művelet szempontjából (de biztonsági szempontból is) a legkedvezőbb az a helyzet, ha a kontingens állományába szervezetszerű, összekovácsolt parancsnoki és személyi állománnyal rendelkező, komplett alegységek kerülnek kijelölésre. NATO-szakértők kiemelten fontosnak tartják azt is, hogy a felkészülő kontingens állománya ugyanolyan fegyverzettel és technikai eszközrendszerrel készüljön feladata végrehajtására, mint amilyennel a helyszínen is találkozni fog. Ez nyilvánvalóan költséges, mivel a gyakorlatban azt jelenti, hogy a fegyverzet és a technikai eszközök számát meg kell duplázni.

A kijelölt kontingens felkészülését nagymértékben segíti az egyes feltételezett helyzetek bekövetkezését imitáló szimulációs gyakorlatok levezetése, a helyzetekre történő gyors, előírászerű reagálás rutinszerű végrehajtásának begyakorlása.

1. A katonai hírszerzés és elhárítás feladatai a válságkezelés során

A válságkezelő művelet végrehajtása során a katonai hírszerzés és elhárítás szervezetei **három** fő feladat érdekében tevékenykednek:

Egyrészt: adatszerző képességük teljes kihasználásával folyamatosan megszerzik, gyűjtik, rendszerezik, elemzik és értékelik a válságkörzettel és a kontingens biztonságával kapcsolatos, különböző forrásokból rendelkezésre álló információkat.

Másrészt: hiteles, megbízható információkon alapuló integrált jelentések készítésével eleget tesznek az állami és a katonai vezetés (beleértve a kontingens parancsnokát is) naprakész tájékoztatásának, a mindenkor szükséges döntések meghozatala támogatásának.

Harmadrészt: a hírszerző és elhárító struktúra valamennyi, helyszínen alkalmazható formájának aktív és folyamatos működtetésével elősegítik a műveleti területen tevékenykedő kontingens eredményes tevékenységét, biztonságának garantálását.

Nem aláértékelve az elsőként említett két feladatrendszer fontosságát, úgy gondolom, hogy a katonai hírszerzés és elhárítás szervezeteinek – a válságkezelő művelet során – fő erőfelfejtésüket a harmadik feladatra, vagyis a telepített erők védelmére, valamint a hadszíntéri (kontingens) parancsnok és a koalíciós partnerek aktuális információkra alapozott, hiteles tájékoztatására kell összpontosítani. **Fő prioritás** tehát, **az erők megóvása**. Elsősorban nem azért kell erre a feladatra kiemelt figyelmet fordítani, mert az esetlegesen elszenvedett veszteségek miatt megváltozhat a hazai közvélemény missziós részvételt támogató álláspontja (és ez vitákat, szélsőséges esetben belpolitikai válságot is előidézhet), hanem azért, mert minden szintű katonai parancsnoknak (békében és háborúban egyaránt) kötelessége a rá bízott katonák életének megóvása.

A katonai hírszerzés és elhárítás erői akkor képesek eredményesen tevékenykedni, ha vezetésük egységes műveleti elgondolás alapján történik, ha alkalmazásuk és feladatrendszerük minden tekintetben összehangolt. Az egységes műveleti elgondolás kialakítása során nem célszerű, ha a hírszerzés, vagy az elhárítás szervezete saját elgondolását és alkalmazott gyakorlatát akarja minden áron ráerőszakolni a másik félre. A közös alkalmazás újszerű elveit célszerű kidolgozni és alkalmazni.

A műveleti területen számos, különböző státuszú, alárendeltségű és feladatrendszerű erő tevékenykedik. A különböző vezetési szinteken elhelyezkedő katonai nemzetbiztonsági státuszú szereplőkön kívül, a hírszerző-felderítő struktúra aktív résztvevői a Magyar Honvédség telepített felderítő erői és szervezetei, de az információszerzés szempontjából fontos szerepet játszhatnak pl. az MH helyszínen működtetett CIMIC-erői is. Alapvetően fontos, hogy az információszerzést folytatók munkája összehangolt és rivalizálás-mentes legyen. Nem az a fontos, hogy az adott, biztonsági helyzettel kapcsolatos fontos információt melyik szervezet szerezte meg és jelentette elsőként, hanem az, hogy az információ időben eljusson arra a vezetési szintre, ahol a szükséges készenlétnövelő, vagy védelmi intézkedések és rendszabályok a leghatékonyabban foganatosíthatók.

Ma már általánosan elfogadott az a nézet, hogy napjainkban elmosódik a hadászati, a hadműveleti és a harcászati felderítés közötti (korábban élesen meghúzható) határvonal.

Éppen a válságkezelő műveletek egyik felderítő tapasztalata az, hogy (helyszíni tevékenységük során) az MH harcászati szintű (pl. HUMINT) felderítő erői is hozzájuthatnak hadászati szintű információkhoz, miközben a korábban tisztán hadászati felderítést folytató szervezetek – a kontingensek biztonsága érdekében – hadászati (pl. ügynöki, rádiófelderítő) módszerek alkalmazásával harcászati szintű információk megszerzése érdekében is tevékenykednek.

Nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy napjaink válságkezelő műveletei általában koalíciós jellegűek. Ebből adódóan a koalíciós hírszerző-felderítő információs rendszerből, vagy az adott ország együttműködő biztonsági erőinek helyszíni adatszolgáltatásaiból is hozzájuthatunk a mindenkori biztonsági helyzettel kapcsolatos információkhoz. Bonyolult helyzetet idézhet elő, ha a hadszíntéren tevékenykedő és az információszerezésben (felderítésben) érintett szervezetek (személyek) koordináció nélkül tevékenykednek. Előfordulhat az is, hogy – a források védelme, vagy más pl. presztízs okok miatt – a különböző személyek (szervezetek) nem fedik fel az információ szolgáltatóját. Ez azt eredményezheti, hogy több adatszerző szervezet ugyanazon személytől származó információja az integrált értékelés során már több forrás által megerősítettként jelenik meg, ami jelentős veszélyeket és kockázatokat hordoz, mivel zavart kelt az értékelésben.

Kiemelt fontosságúnak tartom a műveleti területen, a különböző adatszerző szervezetek és személyek által szolgáltatott információk integrált helyszíni értékelésének és elemzésének megszervezését. Véleményem szerint, a helyszínen szerzett, a műveleti területre és a kontingens biztonságára vonatkozó információkat ott kell feldolgozni, ahol értékelésükhöz a legtöbb információ áll rendelkezésre és ahol az információ a legalaposabban értelmezhető. Ne három–négyezer km távolságból ítéljük meg tehát a műveleti területen tevékenykedő kontingens aktuális biztonsági helyzetét. Ennek érdekében ki kell jelölni és körültekintően fel kell készíteni azt a személyt, vagy szervezetet, aki (amely) ezt a feladatot ellátja. Ennek érdekében, olyan felkészültségű felderítő/hírszerző/ biztonsági tiszteket kell kiküldeni a műveleti területre, akik alkalmasak erre a feladatra.

A kontingens vezetését ellátó parancsnoknak és törzsének tájékoztatása **egycsatornás** kell, hogy legyen. Ne ömlesszük rá a döntéshozóra az értékeletlen, esetleg egymásnak is ellentmondó információk halmazát, hanem részére előértékelt és elemzett információkat, jelentéseket továbbítsunk. Ugyancsak fontosnak tartom, hogy a műveleti területen tevékenykedő személyek (szervezetek) tevékenysége (beleértve a jelentő-tájékoztató tevékenységet is) profil tiszta legyen. Ez alatt azt értem, hogy mindenki a saját szakterületével foglalkozzon, és ne avatkozzon be más szervezetek feladatkörébe.

3. A katonai hírszerzés és elhárítás feladatai a válságkezelést követő időszakban

A katonai hírszerzés és elhárítás szervezeteinek – megítélésem szerint – fontos feladatai vannak a válságkezelést követő időszakban is, ugyan erről a feladatrendszerrel (a szervezetek személyi állományának csökkenő létszáma és növekvő leterheltsége miatt) az utóbbi időben kevesebbet beszélünk. Ennek ellenére, kiemelten fontosnak tartom a befejezett misszió hírszerző-felderítő és elhárító (biztonsági) tapasztalatainak feldolgozását, a tanulságok levonását, javaslatok, ajánlások megfogalmazását. Erre a feladatra a válságkezelésben részt vett különböző szakterületek állományából munkacsoportot célszerű létrehozni. Fő feladatát elsősorban a kidolgozott műveleti intézkedések alkalmazhatóságának értékelése, az adatszerző szervezetek közötti együttműködés és koordináció tapasztalatainak megvonása, az információs és jelentési rendszer működése hiányosságainak feltárása, a műveleti terület biztonsági helyzetének általánosítható tapasztalatainak feldolgozása és dokumentálása, az alkalmazott (saját és idegen) technikai eszközök működésével kapcsolatos adatok összegzése kell képezze. A feldolgozott tapasztalatok megismerését és megvitatását követő vezetői intézkedések és rendszabályok kiadása jelentős mértékben segíthetik elő a jövőben végrehajtásra kerülő hasonló műveletek sikerét.

Tisztelt konferencia!

Előadásom végéhez értem. Mondanivalóm természetesen, a rendelkezésemre álló időkorlát és a konferencia minősítése miatt, nem terjedhetett ki a választott téma minden részletének kifejtésére. Ezért elsősorban arra törekedtem, hogy az általam legfontosabbnak ítélt néhány kérdésre összpontosítsam figyelmüket.

Amint az Önök által ismert, 2012. január 1-jével – a korábbi MK Katonai Biztonsági Hivatal és az MK Katonai Felderítő Hivatal összevonásával – megalakult a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat. Az új szervezet összehangolt működtetése lehetőséget biztosít arra, hogy az általam felvetett néhány kérdésben további hatékony előrelépés történjen.

Köszönöm, hogy meghallgattak. Amennyiben az általam elmondottakat hasznosnak ítélik, kérem, tulajdonítsák azt a Felderítők Társasága Közhasznú Egyesület érdemének.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!